

1.8. MÚZEUMPEDAGÓGIA: NÉZZÜNK ELŐRE!

George E. Hein

Az előrejelzés veszélyes tevékenység, ahogy mostanában ezt a közgazdászoknál is tapasztaltuk – akik pedig úgy tartják, hatékony eszközeik vannak erre. Előrejelzéseink általában tükrözik reményeinket, előítéleteinket és tudásunk határait. Ez alól az itt következők sem kivételek.

1. Ami a legfontosabb, a múzeumoknak és a múzeumpedagógiának van jövője. Gyorsan változó világunkban néhány hagyományos intézmény (mint például a nyomtatott sajtó) egyre zsugorodik, míg végül teljesen el is tűnhet. De a múzeumok, még a jelenlegi gazdasági válság ellenére is, virágoznak és még hosszan életképeseknek kell maradniuk. A virtuális hozzáférhetőség nem csökkentette jelentősen a látogatottságot; a kulturális és a gazdasági politikák is a múzeumok pártját fogják; és folyamatosan újabb és újabb, a létezésük mellett szóló érvek látnak napvilágot. Eredetileg a múzeumok a világ kulturális és természeti kincseinek *egyres példáit* mutatták be. Ma, a múzeumok egyre inkább a kulturális és természeti kincsek *megőrzőivé* válnak. Az állatkertek, természettudományi múzeumok és botanikus kertek, egyre inkább menedékkül szolgálnak a különböző fajok számára; míg a Világörökségi helyszínek letűnt kultúrák életének nyomait őrzik és mutatják be.

2. Az újabb feladatok között számos nem-hagyományos elrendezés és cél elfogadása is szerepel, amelyek a múzeumok oktatási szerepének kiterjesztését kívánják meg. A bemutatás elengedhetetlen a látogatók számára, hogy megértsék például azokat az eseményeket, amelyek a „Lelkiismeret helyein” (www.sitesofconscience.org) történtek, vagy hogy hogyan működött a 19. századi fűjtatós-kohó, milyen volt a közösségi élet egy korai kibucban vagy megértsenek egy természettudományos jelenséget bemutató modellt. Az egyre mélyebb kutatások még hatékonyabb bemutató anyagokat eredményeznek, különösen mivel egyre újabb technikai eszközök biztosítanak a látogatóknak kiegészítő lehetőségeket a kiállítások és programok jobb megértésére. A új technikák beépítése a bemutatásba azonban komoly kihívás elé állítja a múzeumpedagógusokat. Még mindig nincs semmi, ami a nagyobb élmény érdekében helyettesíthetné a jól informált közvetítővel való személyes kapcsolatot. Sajnos, nem valószínű azonban, hogy a múzeumok gazdasági helyzete olyan irányba fejlődne, hogy ez az értékes találkozás a ritka kivételtől általános gyakorlattá válhasson a látogatók nagy többsége számára.

3. Egyre nő a tudásunk arról, hogy az emberek hogyan tanulnak, illetve mi csábítja őket új szituációkba és ismeretlen tárgyakkal való találkozásra. A múzeumpedagógusok számára folytatódik az alapvető hangsúlyeltolódás az *információ-átadási* stratégiákhoz való kizárólagos ragaszkodástól a *jelentés-alkotási* pedagógiákig, amelyek azt hangsúlyozzák, hogy kulturális és személyes tényezők széles köre alakítja a látogatók megértését.

4. A múzeumok egyre inkább feltűnnek a társadalmi változások előidézőinek a szerepében is. A természettel foglalkozók már nyíltan síkra szálltak a természetvédelemért valamint a klímaváltozás és egyéb fenyegető környezetvédelmi veszélyek tudatosításáért. Általánosságban elmondható, hogy tovább növekszik a múzeumok felelőssége a társadalmi célok eléréseért – a demokráciákban ez az igazságosság támogatását és a demokratikus értékek előtérbe helyezését jelenti. A totalitáriánus rendszerek múzeumi mindig nyíltan hangoztatták a kormányaik által deklarált értékeket. Ennek a folyamatnak sajnálatos

következménye, hogy a jövőbeli ideológiai alapú katonai konfliktusokban a múzeumok újra és újra a rombolás áldozatául eshetnek.

5. Nem kell hozzá különösebb képzelőerő, hogy megjósoljuk, hogy az új technológiák és a média befolyása egyre jobban terjed a múzeumi világban is. A virtuális múzeumok – némelyek virtuális világba ágyazva – már ma is léteznek, és csak egyre jelentősegteljesebbé válnak. A világhálón levő tevékenységek valószínűleg egyre inkább összekapcsolódnak majd a valóságos múzeumban zajló hagyományos kiállításokkal és programokkal. De nehéz megjósolni, hogy ez milyen irányba visz tovább. Rengeteg lehetőség kínálkozik az otthoni számítógépek valamint az iskolákban és egyéb intézményekben levő média-rendszerek összekapcsolására a gyűjteményekkel és kiállításokkal, az alkalmi látogatók, az oktatási programok, a tudomány és kutatás érdekében. Ezeknek a különböző célcsoportoknak valószínűleg különböző platformokra, interfészekre, szoftverekre és technológiákra lesz szükségük. De még fontosabb a múzeumpedagógia számára, hogy az internet-alapú tevékenységek egyre nagyobb figyelmet kapjanak a közönségkapcsolati munkatársaktól, és a helyszíni programok részeivé váljanak.

6. Az elmúlt húsz évben kísérletek történtek az intézmények összevonására, de csak szerény keretek között. A könyvtár-múzeum összevonások – közkönyvtári fiókok megjelenése a múzeumokban illetve kiállítási terek megjelenése a könyvtárakban – illusztrálják az együttműködést, amely esetleg gazdasági és demográfiai okokból növekedhet a jövőben. Ehhez hasonlóan az iskolai múzeumok mozgalma is megérett a terjeszkedésre a jelenlegi kicsi, de annál energikusabb „magból”. Logikus pedagógiai és társadalmi érvek támasztják alá, hogy az ilyen együttműködések – amelyeknek egyébként gazdag hagyománya van – növelik a diákok érdeklődését és teljesítményét, valamint újabb lehetőségeket biztosítanak a múzeumoknak, hogy a közösségüket szolgálják. A köz által finanszírozott múzeumok a felsőoktatási intézményekkel is egyre szorosabb kapcsolatokat ápolnak, hogy ezáltal forrásaikat használják az egyetemi oktatásban és a tudományban. Ezek az erőfeszítések mind megkívánják a múzeumpedagógusok részvételét.

7. Az elmúlt években megjelent néhány globális múzeum, hasonlóan a cégek globalizációjához. A Guggenheim Múzeumnak vagy az Explorium-nak is vannak nemzetközi részlegei, és egyéb híres múzeumok fiáléit is bejelentették már. Az üzleti világban megjelenő egyéb trendek is megjelennek majd valószínűleg a múzeumi világban. Ez azt jelzi, hogy egyfelől a múzeumok globalizálódása megy majd végbe, másfelől a „butik”-múzeumok – olyan kis intézmények, amelyek szigorúan egy bizonyos környezethez tartoznak vagy igen fókuszált gyűjteménnyel vagy tematikával rendelkeznek – elterjedése zajlik. A virtuális tapasztalatok elérhetőségével kombinálva, ez utóbbi szörnyű következményekkel járhat a közepes méretű múzeumok számára, ha csak nincs jól megalapozott helyi identitásuk.

8. Az üzleti világgal való párhuzam eszünkbe juttatja azt a hatalmas kihívást, ami szerint a múzeumoknak meg kell találniuk az egyensúlyt a gyorsan növekvő szórakoztatóiparba való beleolvadás és a potenciális látogatók többsége számára kevésbé vonzó, népszerűtlen tudományos stílushoz való visszakanyarodás között. A 19. században a szórakozási lehetőségek igen korlátozottak voltak a mai lehetőségekhez képest: mozi, televízió, és legújabban a rabul-ejtő, többféle felhasználásra alkalmas számítógép. A világot beborító hatalmas demográfiai és társadalmi változásokkal számolva lehetetlen megjósolni, hogy milyen lesz egy-egy múzeum helyi közönsége 25-50 év múlva. Az egyetlen biztosan állítható előrejelzés, hogy a könnyen hozzáférhető szórakozás terjeszkedése várható, és a lakosság megoszlásában is dramatikus változások lesznek. Ez a kihívásokkal teli környezet további múzeumpedagógiai kísérletezéseket tesz szükségessé, és annak elismerését, hogy a múzeumpedagógiának még *az eljövendő évtizedekben is fejlődnie kell*. A 2010-es „új”

múzeum 2050-re már elavult lesz –építészete, szervezete, a munkatársak, a tartalom és a közösséggel való kapcsolatai szempontjából.

9. Végezetül, a múzeumok hagyományos tevékenységei – a valódi tárgyak bemutatása a természetet és a kulturális örökséget értelmező, interaktív kiállításokon – továbbra is jelentős közönséget vonzanak majd. Bár a múzeumpedagógiának fejlődnie kell, a múzeumok sok tekintetben változatlanok maradnak, hiszen egy 200 éve sikeres tradíció talaján növekednek. A nemrégiben történt felismerés, hogy a művészeti múzeumok is előnyösen helyezhetik kontextusba a tárgyakat, csak arra a hosszú hagyományra épít, ami a természettudományi múzeumokban kezdődött a diorámákkal 150 évvel ezelőtt. A látogatók interakciója a tárgyakkal a régi oktató-kiállításokon és az iskolák számára összeállított felszereléseken alapszik. Az újabb DNS-elemzések eredményei a természettudományi múzeumokban az evolúciós kapcsolatok felfedezése terén a lehetőségek széles tárházát nyitották meg, de ezek a gyűjtemények a biológiai kutatások számára már régóta hasznos adatbázisnak bizonyultak. A hagyományos nézeteket megkérdőjelező kiállítások is egyidősek a múzeumok történetével, ugyanúgy, mint a perifériára szorult lakosság elérésére tett kísérletek. Hasznos tanulmányozni a múzeumpedagógia hosszú történetét, de ugyanakkor az újabb kutatásoknak és tapasztalatoknak is nagy hasznát vehetjük.

Nagy valószínűséggel megmarad a tárgyaknak, a berendezéseknek és tevékenységeknek a múzeumok kétszáz éves történetében változatlan ereje, amivel mély érzelmi reakciókat válthatunk ki, emlékeket idézhetünk fel és tanulásra is módot adó, élményekben gazdag alkalmakat teremthetünk.